ResearchGate

See discussions, stats, and author profiles for this publication at: https://www.researchgate.net/publication/273493646

Validity and reliability of the Turkish version of the Smartphone Addiction Scale–Short Version among university students

Article *in* Anadolu Psikiyatri Dergisi · April 2015

DOI: 10.5455/apd.176101

CITATIONS
19

READS
1,166

5 authors, including:

Cemal Onur Noyan
Üsküdar University
35 PUBLICATIONS **83** CITATIONS
SEE PROFILE

Serdar Nurmedov
NPİSTANBUL Neuropsychiatry Hospital
26 PUBLICATIONS **84** CITATIONS
SEE PROFILE

Nesrin Dilbaz
Üsküdar University
157 PUBLICATIONS **579** CITATIONS
SEE PROFILE

All content following this page was uploaded by Cemal Onur Noyan on 23 September 2015.

The user has requested enhancement of the downloaded file.

Araştırma / *Original article*

Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeğinin Kısa Formunun üniversite öğrencilerindeTürkçe geçerlilik ve güvenilirlik çalışması

Cemal Onur NOYAN,[1] Aslı ENEZ DARÇIN,[2] Serdar NURMEDOV,[3] Onat YILMAZ,[4] Nesrin DİLBAZ[5]

ÖZET

Amaç: *Bu çalışmanın amacı Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği Kısa Formun (ATBÖ-KF) Türkçe uyarlamasının üniversite öğrencilerinde geçerlilik ve güvenilirliğini değerlendirmektir.* ***Yöntem:*** *Üsküdar Üniversitesi'nde öğretim gören ve akıllı telefon kullanıcısı olan 367 öğrenci çalışmaya alınmıştır. Bu çalışmada katılımcılara akıllı telefon kullanım özelliklerinin sorgulandığı Sosyodemografik Form, İnternet Bağımlılığı Ölçeği ve ATBÖ-KF uygulanmıştır. On sorudan oluşan ATBÖ-KF tek faktörlü bir yapı göstermektedir. Yapısal geçerliliği Kaiser-Meyer-Olkin ve Bartlett testleri, güvenilirliği Cronbach alfa korelasyon katsayısı ve düzeltilmiş madde/toplam madde, test/tekrar test korelasyonları ile değerlendirilmiştir. Eş zamanlı geçerliliğini değerlendirmek için İnternet Bağımlılığı Ölçeği ile korelasyonu incelenmiştir.* ***Bulgular:*** *ATBÖ-KF'nin güvenilirliğini gösteren Chronbach alfa katsayısı 0.867 olarak ölçülmüştür. Test/tekrar test güvenilirlik katsayısı 0.926'dır. Eş zamanlı geçerliliği göstermek için kullanılan İnternet Bağımlılığı Ölçeği ile ATBÖ-KF arasında istatistiksel olarak anlamlı pozitif korelasyon saptanmıştır. Kendisini akıllı telefon bağımlısı olarak değerlendiren katılımcıların ATBÖ-KF puanları, kendisini akıllı telefon bağımlısı olarak değerlendirmeyen katılımcıların ATBÖ-KF puanlarından istatistiki olarak anlamlı oranda daha yüksek bulunmuştur. Katılımcıların akıllı telefonlarını kontrol etme sıklığı ve akıllı telefonda geçirdikleri zaman ile ATBÖ-KF puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı pozitif korelasyon saptanmıştır.* ***Sonuç:*** *ATBÖ-KF, üniversite öğrencilerinde akıllı telefon bağımlılığını değerlendirmek için kullanılabilecek geçerli ve güvenilir bir ölçektir.* ***(Anadolu Psikiyatri Derg 2015; 16(Özel sayı.1):73-81)***

Anahtar sözcükler: *Akıllı telefon, bağımlılık, geçerlilik, güvenilirlik*

Validity and reliability of the Turkish version of the Smartphone Addiction Scale-Short Version among university students

ABSTRACT

Objective: *The aim of this study was to evaluate the reliability and validity of the Turkish version of the Smartphone Addiction Scale-Short Version (SAS-SV) among university students.* ***Methods:*** *Three hundred and sixty-seven university students using smartphone from Uskudar University are enrolled the study. Sociodemographic information including characteristics of smartphone usage, internet addiction scale and SAS-SV were conducted. SAS-SV consists of ten items and single factor structure. For the examination of structure validity, the Kaiser-Meyer-Olkin and Bartlett's tests were utilized. In order to check the reliability of each item, Cronbach's alpha correlation coefficient was confirmed for each item and total. The corrected item/total correlation coefficients and test-retest reliability were also calculated. The concurrent validity was confirmed using Internet Addiction Scale.* ***Results:*** *Chronbach's alpha coefficient of the scale was 0.867 and had a high reliability. Reliability coefficient of test/retest was 0.926. The SAS-SV was statistically and positively correlated with the internet addiction scale confirming concurrent validity. Participants who evaluated themselves as addicted to smartphones had statistically significantly*

[1] Yrd.Doç.Dr., [5] Prof.Dr., Üsküdar Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi Psikoloji Bölümü, İstanbul
[2] Uzm.Dr., Kanuni Eğitim Araştırma Hastanesi, İstanbul
[3] Uzm.Dr., NPİstanbul Hastanesi, İstanbul
[4] Uzm.Dr., Kasımpaşa Asker Hastanesi, İstanbul
Yazışma adresi / ***Correspondence address:***
Yrd.Doç.Dr. Cemal Onur NOYAN, Üsküdar Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi Psikoloji Bölümü, İstanbul
E-mails: onurnoyan@hotmail.com
Geliş tarihi: 26.12.2014, Kabul tarihi: 13.02.2015, doi: 10.5455/apd.176101

higher SAS-SV scores than the participants who evaluated themselves as not-addicted. Also the SAS-SV scores were statistically and positively correlated with the frequency of smartphone-checking behavior and the time consumed during smartphone use. ***Conclusion:*** *SAS-SV is a valid and reliable instrument to evaluate smartphone usage among university students.* ***(Anatolian Journal of Psychiatry 2015; 16(Special issue.1):73-81)***

Key words: *smartphone, addiction, validity, reliability*

GİRİŞ

Günümüzde teknolojik gelişmeler ışığında bilgisayar, internet, cep telefonu ve son olarak da akıllı telefonlar günlük yaşamın vazgeçilmez parçaları durumuna gelmiştir. Sadece iletişim kurmayı sağlayan cep telefonlarının yerini alarak kullanımı giderek artan akıllı telefonlar günlük yaşamımıza birçok kolaylık getirmenin yanında kişilerarası ilişkiler, fiziksel ve ruhsal sağlık, genel işlevsellik üzerine etki ederek birçok olumsuz sonuca neden olabilmektedir.[1]

Türkiye İstatistik Kurumu verilerine göre hane halkının masa üstü/taşınabilir bilgisayara sahip olma oranı 2004 yılında %10.9 iken 2014 yılında %67.7'ye, cep telefonu/akıllı telefon sahip olma oranı 2004 yılında %53.7 iken, 2014 yılında %100'e yakın bir artış göstererek %96.2'ye yükselmiştir.[2] 2010 yılında dünya çapında 305 milyon adet akıllı telefon satışının 2018 yılında üç milyara ulaşması öngörülmüştür.[3] Bu veriler günümüzde bilgisayarların yerini akıllı telefonların aldığını düşündürmektedir.

Akıllı telefon kullanım yaygınlığı ve kullanıcılar üzerindeki etkilerini araştıran çalışmaların psikiyatri ve psikoloji alanlarının dışında, çoğunlukla satış ve pazarlama alanlarından olması dikkat çekicidir. Günlük yaşam ve kişilerarası ilişkilerdeki işlevselliği etkileyen yineleyici davranış bozukluklarının, bağımlılık kavramı açısından değerlendirilmesi gerekmektedir.[3,4] Geçmiş dönemlerdeki psikiyatrik tanı sistemlerinde kullanılmakta olan 'madde kötüye kullanımı ve bağımlılığı' tanı kategorisi, DSM'nin (The Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders) yeni sürümünde 'madde kullanımı ve bağımlılık bozuklukları' tanı kategorisi olarak değiştirilmiştir.[6] DSM-5'teki bu değişim ile birlikte geçmişte sadece madde ile ilgili bozuklukları kapsayan bağımlılık kavramı maddeyle ilişkili olmayan davranışlar bütününü de kapsar duruma gelmiştir. DSM-5'te halen madde ile ilişkili olmayan bozukluk kategorisi altında sadece 'kumar bozukluğu' bulunsa da, gelecekte yapılacak klinik çalışmalarla internette oyun bağımlılığının ayrı bir tanı kategorisi olarak değerlendirilebileceği belirtilmektedir.[6] Alışveriş, cinsellik, egzersiz, solaryum, internet ve akıllı telefon bağımlığı gibi ödül sistemini uyaran yineleyici ve kompulsif davranış örüntüleri ile ilerleyen patolojik durumların önümüzdeki yıllarda DSM kapsamında değerlendirilebilmesi ve tanı ölçütlerinin belirlenebilmesi için bu bozuklukların işlevselliği bozacak düzeyde sürekli ve yineleyen kullanımlarının ortaya konmasına yardımcı olacak çalışmalara gereksinme vardır.[4-6]

Davranışsal bağımlılıkların temelinde yineleyici davranışlar yer almaktadır. Bireylere haz veren davranışlar, davranışlar sürerek alışkanlık durumuna gelmesine neden olmaktadır.[4,7] Bu nedenle alışkanlık duruma gelmiş olan bir davranışı bağımlılık davranışı olarak değerlendirmede çok dikkatli olunması gerekmektedir. Diğer bağımlılık alanlarında olduğu gibi, belirli bir davranışla fazla uğraş, gerçek dünyadan uzaklaşmak veya kendisini iyi hissettiren bir duygu ortaya çıkartmak için bu davranışların yinelenmesi,[8] davranışlar yinelendikçe tolerans gelişmesi, davranışları kontrol etmede zorluk, davranışın yinelenmesi engellenince gerginlik, irritabilite, huzursuzluk gibi yoksunluk bulgularının ortaya çıkması; davranışların giderek artan bir şiddette sürmesi ile işlevselliğin bozulmasına neden olmaktadır.[4,9,10] Problemli akıllı telefon kullanımına ilişkin bilimsel verilerin sıklıkla çıktığı Doğu Asya ülkelerinden Tayvan'da, akıllı telefon kullanıcısı gençlerin %36'sında yoksunluk, %30'unda tolerans, %27'sinde niyetlenenden daha uzun süre kullanma, %18'inde başarısız olan kullanımı azaltma girişimleri, %10'unda yakın ilişkilerde bozulma gibi bağımlılığın tüm tanı ölçütlerinin karşılandığı gösterilmiştir.[11]

Türkiye'de kullanımı giderek artan akıllı telefonların kontrolsüz ve aşırı kullanımına ilişkin çalışmalar, şu anki bilgimize göre bu durumu değerlendirmek üzere yapılan ölçek geçerlilik ve güvenilirlik çalışmalarıyla sınırlıdır. Akıllı telefon bağımlılığı tanımı, tanı ölçütleri, risk etkenlerinin ortaya konabilmesi, önleme ve tedavi girişimleri yapılabilmesi için akıllı telefonların kullanımı ve risk değerlendirme ile ilgili çalışmalara gerek vardır. Bu çalışmalarda kullanılabilecek, Türkçeye uyarlanmış ölçek sayısı sınırlıdır. Akıllı/mobil telefon bağımlılığını değerlendirmeye yarayan ölçekler genellikle Doğu Asya ülkelerinde geliştirilmektedir. Kwon ve arkadaşları akıllı telefon

telefon bağımlılığını değerlendirmek üzere başlangıçta 33 soruluk bir ölçek hazırlamışlardır.[12] Sonrasında bu ölçeğin uzun olması, sonuçlarının tutarlı çıkmaması ve kesme puanlarının ortaya konamamış olması nedeni ile 33 sorudan 10 soruyu seçerek daha kısa sürede ve kolay bir şekilde doldurulabilen, kesme puanları ile tanı koyma değeri olan kısa formu geliştirmişlerdir.[14] Bu çalışmanın sürdüğü süre içinde Kwon ve arkadaşlarının geliştirdiği Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeğinin (ATBÖ)[12] 33 soruluk uzun formu Türkçeye uyarlanarak geçerlilik ve güvenilirliği gösterilmiştir.[13] Bu çalışmada 10 soruluk Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği Kısa Formunun (ATBÖ-KF) üniversite öğrencilerinde geçerlilik ve güvenilirliğini göstermeyi amaçlamaktayız. Uzun formuna göre daha kullanışlı olduğunu düşündüğümüz bu ölçek ile farklı örneklemlerdeki akıllı telefon kullanımı üzerine yapılacak değerlendirmelerin daha kısa sürede ve daha kolay bir şekilde yapılmasına olanak sağlanacağını düşünmekteyiz. Bu çalışmada ayrıca üniversite gençlerinin akıllı telefonlarını kullanım amaçları ve sıklıklarına ilişkin de bilgi sağlanması amaçlanmıştır.

YÖNTEM

Araştırmanın etik yönü

ATBÖ-KF'nin Türkçe uyarlaması, geçerliliğinin ve güvenilirliğinin yapılması amacıyla ölçeği geliştiren Kwon ile Şubat 2014 tarihinde e-posta yolu ile iletişime geçilerek izin alınmıştır. Üsküdar Üniversitesi Etik Kurulu'nun 03.03.2014 tarih ve 3 sayılı onay belgesi ile etik kurul onayı alınarak çalışmaya başlanmıştır.

Araştırmanın örneklemi

Araştırma, Mart-Nisan 2014 tarihleri arasında, Üsküdar Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi Psikoloji ve İngilizce Psikoloji bölümleri, Sağlık Bilimleri Fakültesi Çocuk Gelişimi, Ergoterapi, Hemşirelik bölümlerinde okuyan öğrenciler alınarak yapılmıştır. Akıllı telefonu olmayan 47 öğrenci ve çalışmaya katılmak istemeyen 12 öğrenci çalışmaya alınmamıştır. Çalışmanın amacı ve niteliği katılımcılara anlatılarak bilgilendirilmiş onamları alınmıştır. Katılımcıların veri toplama araçlarını doldurması 15 dakika kadar sürmüştür. Anketleri tam olarak doldurmayan sekiz katılımcının anketleri çalışmadan çıkarılarak 367 katılımcının anketi değerlendirmeye alınmıştır.

Çeviri

Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeğinin Türkçe uyarlamasını yapmak için çeviri-geri çeviri yöntemi uygulanmıştır. Ölçeğin özgün formu, psikiyatri alanında çalışan ve ikinci ana dili İngilizce olan iki kişi tarafından birbirlerinden bağımsız olarak Türkçeye çevrilmiştir. Daha sonra dört psikiyatrist, dört psikolog tarafından en iyi çeviriler seçilmiştir. Seçilen çevirilerin daha önce anketin özgün formunu görmeyen iki uzman tarafından yeniden İngilizceye çevrilmesinden sonra, ölçeğin İngilizce çevirisi özgün formu ile karşılaştırılarak dil eşdeğerliliği sağlanmıştır. Uygulamaya geçmeden önce ölçeğin Türkçe çevirisi 20 kişilik gönüllü bir gruba uygulanarak Türkçe anlaşılırlığı değerlendirilmiştir.

Veri toplama araçları

Sosyodemografik Bilgi Formu: Katılımcıların yaş, cinsiyet, medeni durum, devam etmekte oldukları fakülte bölümü ve cep telefonu/akıllı telefon kullanım özelliklerini sorgulamak üzere hazırlanan sosyodemografik bilgi formu kullanılmıştır.

İnternet Bağımlılığı Ölçeği (İBÖ): İnternet bağımlılığı ve kullanım özelliklerini ölçmek için Günüç tarafından 2010 yılında Türkçe olarak geliştirilen ve 35 maddeden oluşan İBÖ kullanılmıştır. Ölçek beşli Likert tipindedir ve ölçek maddeleri 5'ten 1'e doğru puanlandırılmıştır. Ölçek puanları 35-175 arasında değişmektedir. Yüksek puanlar bağımlılık şiddetinin daha fazla olduğunu göstermektedir. DSM-IV-TR bağımlılık ölçütlerine göre sınıflandırılan yoksunluk, kontrol güçlüğü, işlevsellikte bozulma ve sosyal izolasyon gibi alt faktörleri vardır. Ölçeğin Cronbach alfa güvenilirlik katsayısı 0.94'tür.[15]

Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği-Kısa Formu (ATBÖ-KF): ATBÖ-KF, Kwon ve arkadaşları tarafından ergenlerde akıllı telefon bağımlılığı riskini ölçmek için geliştirilen, 10 maddeden oluşan ve altılı Likert dereceleme ile değerlendirilen bir ölçektir (Tablo 5). Ölçek maddeleri 1'den 6'ya doğru puanlandırılmıştır. Ölçek puanları 10-60 arasında değişmektedir. Testten elde edilen puan arttıkça bağımlılık için riskin arttığı değerlendirilmektedir. Ölçek bir faktörlü olup alt ölçekleri yoktur. Kore örnekleminde erkekler için kesme puanı 31, kadınlar için 33 olarak belirtilmiştir. Özgün formunun iç tutarlılık ve eş zamanlı geçerliliğinin Cronbach alfa katsayısı 0.91'dir.[14]

İstatistiksel değerlendirme

Veri analizleri SPSS 11.5 paket programı kullanılarak yapılmıştır. Ölçeğin yapısal geçerliliği faktör analizi ile ölçülmüştür. Ölçeğin faktör yapı-

yapısının incelenmesi için 'Temel Bileşenler Analizi' kullanılmıştır. Faktör analizi için örneklemin yeterliliği Kaiser-Meyer-Olkin (0.855) ve Bartlett testleri (p<0.001) ile test edilmiştir. Ölçeğin ve ölçek maddelerinin güvenilirliği için Cronbach alfa katsayısı hesaplanmıştır. Düzeltilmiş madde/toplam korelasyon değerleri ve test-tekrar test güvenilirlikleri hesaplanmıştır. Akıllı telefon bağımlılığı ile internet bağımlılığı ve sosyodemografik veriler arasındaki ilişkiler Pearson korelasyon analizi ile incelenmiştir. Bağımsız grupların karşılaştırılması için Student's t-testi, One-Way ANOVA testleri kullanılmıştır. One-Way ANOVA testinde istatistiksel olarak anlamlı olarak sonuçlanan analizler post hoc Tukey testi ile incelenmiştir. p<0.05 değerleri istatistiksel olarak anlamlı kabul edilmiştir.

BULGULAR

Katılımcıların sosyodemografik özellikleri

Çalışmaya katılan 367 öğrencinin sosyodemografik ve akıllı telefon kullanım özellikleri Tablo 1'de gösterilmiştir. Öğrencilerin 226'sı (%61.6) kadın, 141'i (%38.4) erkekti. Kadınlar ve erkekler arasında ortalama ATBÖ-KF puanları yönünden istatistiksel olarak anlamlı fark yoktu (p=0.279). Bölümlere göre ortalama ATBÖ-KF puanlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılık ortaya konmuştur. Ergoterapi grubuna göre sırasıyla; sosyal hizmetler, ingilizce ve çocuk gelişimi bölümlerinde okuyan öğrencilerin ortalama ATBÖ-KF puanları istatistiksel olarak daha yüksekti (p<0.05).

Kendisini akıllı telefon bağımlısı olarak değerlendirenler ile değerlendirmeyen öğrencilerin ATBÖ-KF puanları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Kendisini akıllı telefon bağımlısı olarak değerlendiren grubun ATBÖ-KF ortalama puanları diğer seçenekleri veren katılımcıların ortalama puanlarından daha yüksek bulunmuştur (p<0.001) (Tablo 1).

Çalışmaya alınan kadın ve erkek katılımcıların

Tablo 1. Katılımcıların sosyodemografik ve akıllı telefon kullanım özellikleri

Değişkenler	Sayı	%	ATBÖ-KF (Ort.±SS)	p
Yaş (Ort.±SS)	19.5±1.15			
Cinsiyet				0.279
Kadın	226	61.6	27.99±11.06	
Erkek	141	38.4	26.72±10.65	
Üniversite bölümü				0.004
Hemşirelik	77	21.0	26.91±9.66	
Ergoterapi	24	6.5	20.33±11.91	
Sosyal hizmetler	43	11.7	28.51±9.12	
İngilizce	120	32.7	28.24±11.17	
Çocuk gelişimi	43	11.7	31.07±11.11	
Psikoloji	60	16.3	26.35±11.41	
Günde ortalama kaç kez akıllı telefonunuzu kontrol edersiniz?				<0.001
10'dan az	24	6.4	19.08±7.12	
10-20 kez	63	17.2	23.26±10.07	
20-30 kez	70	19.1	24.26±7.01	
30-40 kez	68	18.6	28.71±9.75	
40'tan fazla	142	38.7	32.80±10.35	
Günde akıllı telefonla kaç saat ilgileniyorsunuz?				<0.001
1 saatten az	32	8.7	19.31±9.93	
1-2 saat	109	29.7	22.83±8.26	
3-4	121	32.9	28.32±8.64	
5 saat ve üzeri	105	28.6	35.16±9.73	
Kendinizi akıllı telefon bağımlısı olarak değerlendiriyor musunuz?				<0.001
Değilim	120	32.7	20.95±8.05	
Fikrim yok	41	11.1	27.11±9.05	
Belki	157	42.8	29.73±8.01	
Bağımlıyım	49	13.4	39.92±10.26	

ATBÖ-KF puanları, Kwon ve arkadaşlarının Kore örnekleminde ayrıntılı tanı görüşmesi yaptıktan sonra belirlemiş oldukları kesme puanlarına göre değerlendirildiğinde, çalışmaya alınan 226 kadın katılımcının 52'sinin (%23.00) ATBÖ-KF'den 33 ve üzerinde puan aldığı, 141 erkek katılımcının ise 29'unun (%20.56) 31 ve üzeri puan alarak aldığı ortaya konmuştur.

ATBÖ-KF'nin geçerlilik analizleri

Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) ölçütüne göre örneklem büyüklüğü, gözlenen korelasyon katsayıları büyüklüğü ve kısmi korelasyon katsayıları faktör analizi için uyumlu bulunmuştur (KMO=0.855). Bartlett testine göre evren korelasyon matrisinin birim matris olmadığı ve küresellik ölçütünün de sağlandığı görülmüştür (p<0.001).

Kısa form üzerinden yapılan temel bileşenler (principal component) faktör analizine göre 10 maddeden oluşan bir boyutlu yapının ATBÖ-KF puanlarındaki toplam değişimin %46.3'ünü açıkladığı görülmüştür. Temel bileşenler analizine göre ölçekteki maddelerin faktör yükleri 0.487-0.826 arasında değişmektedir.

ATBÖ-KF'nin güvenilirlik analizleri

Tablo 2'de ATBÖ-KF'ye ilişkin çalışmamızda elde edilen güvenilirlik analizi sonuçları verilmiştir. Tabloda sırasıyla her maddeye ilişkin ortalama puanlar ve standart sapma değerleri gösterilmiştir. Güvenilirlik göstergelerinden biri düzeltilmiş madde-toplam korelasyon katsayısı olup mevcut sonuçlara göre ölçekte yer alan maddelerin madde-toplam korelasyon katsayılarının 0.40-0.75 arasında değiştiği görülmektedir.

Son kolonda yer alan 'alfa' değerleri ise söz konusu madde göz ardı edildiğinde geriye kalan maddelerle yapılan güvenilirlik analizine ilişkin Cronbach alfa (iç tutarlılık) katsayılarını göstermektedir. Alfa katsayısının kabul edilebilecek alt sınırı 0.70 olarak belirlenmiştir. Ölçekte yer alan maddelerden hangisi göz ardı edilirse edilsin, geriye kalan maddelerle yapılan güvenilirlik analizine ilişkin Cronbach alfa katsayılarının hep 0.80'in üzerinde olduğu görülmüştür. On maddeden oluşan ATBÖ-KF'nin Cronbach alfa katsayısı ise 0.867 olarak saptanmıştır (Tablo 2).

Tablo 2. Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeğinin Kısa Formunun güvenilirlik analizleri

Madde	Ort.±SS	Korelasyon	Cronbach alfa
Madde 1	2.45±1.43	0.552	0.857
Madde 2	2.78±1.45	0.584	0.855
Madde 3	2.30±1.48	0.419	0.867
Madde 4	3.22±1.73	0.654	0.849
Madde 5	2.79±1.66	0.659	0.848
Madde 6	2.95±1.55	0.665	0.848
Madde 7	2.79±1.52	0.749	0.841
Madde 8	2.58±1.56	0.484	0.863
Madde 9	3.37±1.44	0.399	0.868
Madde 10	2.68±1.59	0.653	0.849

ATBÖ-KF'nin test-tekrar test güvenilirliği

Araştırmaya katılan 75 kişi ATBÖ-KF'yi iki hafta sonra yeniden yanıtlamıştır. Söz konusu katılımcıların birinci değerlendirmelerindeki ortalama puanları 26.17±9.64 olup ikinci değerlendirmelerindeki ortalama puanları 23.65±8.82 idi. Test-tekrar test güvenilirlik katsayısı 0.926 olarak saptanmıştır.

ATBÖ-KF'nin eş zamanlı geçerliliği: İnternet Bağımlılığı Ölçeği ile korelasyon analizleri

ATBÖ-KF'nin eş zamanlı geçerliliğini incelemek amacıyla ölçekten elde edilen puanlarla internet bağımlılığı alt ölçek ve toplam puanları arasındaki korelasyon Pearson korelasyon testiyle araştırıldı (Tablo 3). Söz konusu değerlendirmeler tüm katılımcılar üzerinden yapıldığı gibi, daha sonra kadınlar ve erkeklerde de ayrı ayrı değerlendirildi. Kadın katılımcıların internet

Tablo 3. ATBÖ-KF'nin İnternet Bağımlılığı Ölçeği (İBÖ) ile eş zamanlı geçerlilik analizleri

		Toplam		Kadınlar		Erkekler	
	Ort.±SS	r	p	r	p	r	p
İBÖ yoksunluk alt ölçeği	28.14±8.84	0.555	<0.001	0.676	<0.001	0.357	<0.001
İBÖ kontrol güçlüğü alt ölçeği	20.34±7.55	0.498	<0.001	0.600	<0.001	0.344	<0.001
İBÖ işlevsellikte bozulma alt ölçeği	13.06±5.81	0.445	<0.001	0.554	<0.001	0.281	<0.001
İBÖ sosyal izolasyon alt ölçeği	11.49±5.22	0.320	<0.001	0.419	<0.001	0.186	0.034
İBÖ toplam puan	73.03±23.80	0.543	<0.001	0.670	<0.001	0.350	<0.001

bağımlılığı ölçeği ortalama toplam puanı 71.43±23.41, erkek katılımcıların ortalama toplam puanı 75.72±24.29 olarak bulundu. İnternet bağımlılığı alt ölçek ve toplam ölçek puanları arttıkça, ATBÖ-KF puanları da hem kadınlarda, hem erkeklerde, hem de toplamda (r=0.543, p<0.001) istatistiksel olarak anlamlı düzeyde artmaktaydı (Tablo 3).

ATBÖ-KF'nin katılımcıların akıllı telefon kullanım özellikleri ile korelasyon analizleri

ATBÖ-KF'den elde edilen puanlarla bağımlılık davranışını pekiştirdiği düşünülen akıllı telefon kullanım özellikleri arasındaki korelasyon Pearson korelasyon testiyle araştırıldı (Tablo 4). Günlük cep telefonunu kontrol etme sayısı arttıkça, ortalama ATBÖ-KF puanı istatistiksel olarak artmaktaydı (r=0.431, p<0.001). Günlük ortalama akıllı telefonla geçirilen süre arttıkça, ortalama ATBÖ-KF puanı istatistiksel olarak anlamlı düzeyde artmaktaydı (r=0.514, p<0.001).

Tablo 4. Akıllı telefon kullanım özellikleri ile ATBÖ-KF puanları arasındaki korelasyon analizleri

Akıllı telefon kullanım özellikleri	Korelasyon katsayısı	p
Akıllı telefonu günlük ortalama kontrol etme sayısı	0.431	<0.001
Akıllı telefonda günlük ortalama geçirilen süre	0.514	<0.001

TARTIŞMA

İnternet üzerinden sürekli bilgiye ulaşabilirlik ve ulaşılabilirlik sağlayan akıllı telefonların kontrolsüz ve problemli kullanımları için 'bağımlılık' tanımını kullanmak yerinde midir? Bu problemli ve aşırı kullanım telefonun kendisine mi, internete ulaşabilirliğine mi, sosyal ağların kullanılabilirliğine mi yoksa bütün bu özellikleri barındıran telefonun akıllı olmasına mı yöneliktir? Bu sorular henüz yanıtlanmamış ve kolaylıkla da yanıtlanamayacak gibi gözükmesine karşın, hemen her yerde gözlerini ve zihinlerini akıllı telefonlarından ayırmaksızın yaşamakta olan birçok birey karşımıza çıkmaktadır. Bireylerin yaşamlarının içine bu kadar fazla giren ve işlevselliklerini etkileyen davranış örüntülerinin ölçülebilir olması, yaşanılan sorunlara çözümler bulma konusunda fayda sağlayacaktır. Bu çalışma toplumumuzda akıllı telefon kullanım özelliklerini değerlendirmek üzere geliştirilmiş olan ATBÖ-KF'nin üniversite öğrencilerinde geçerli ve güvenilir bir araç olup olmadığını ortaya koymak için planlanmıştır. Kwon ve arkadaşları, ATBÖ-KF'yi Kore toplumundaki ergenlerde kullanılabilecek geçerli ve güvenilir bir ölçek olarak tanımlamıştır. Yapılan analizler ATBÖ-KF'nin üniversite öğrencilerinde de akıllı telefon bağımlılığını değerlendirmek için uygulanabilecek geçerli ve güvenilir bir ölçek olduğunu göstermektedir.

Cronbach alfa değerlerine bakıldığında, kısa formda yer alan maddelerden hangisi göz ardı edilirse edilsin, geriye kalan maddelerle yapılan güvenirlik analizine ilişkin Cronbach alfa katsayılarının hep 0.80'in üzerinde olduğu görülmektedir. Çalışmalarda Cronbach alfa katsayısının kabul edilebilecek alt sınırı 0.70 olarak belirlenmiştir.[16] Türkçe ATBÖ-KF'nin Cronbach alfa katsayısı 0.867 olarak saptanmıştır, ölçeğin özgün formunun Cronbach alfa katsayısı ise 0.911'dir.[14] Bu çalışmada elde edilen alfa katsayısı özgün ölçeğin değerine yakın olup yüksek güvenilirlik düzeyindedir. Bu analizler bize ATBÖ-KF'nin Türkçe uyarlamasının iç tutarlılığı yüksek olan güvenilir bir test olduğunu göstermektedir.

ATBÖ'nün uzun formundaki altı faktörlü yapı, ATBÖ-KF'de bir faktörlü bir yapı olarak ölçülmektedir.[12,14] ATBÖ'nün uzun formundaki 'günlük yaşam işlevselliği' alt ölçeği beş soru ile değerlendirilirken, kısa formda bu alt ölçekten üç soru vardır (1., 2. ve 3. sorular); 'pozitif beklenti' alt ölçeği sekiz soru ile değerlendirilirken, kısa formda bu alt ölçekten soru yoktur. ATBÖ'nün uzun formundaki 'yoksunluk' alt ölçeğindeki altı soru, kısa formda dört soru ile temsil edilmiştir (4., 5., 6. ve 7. sorular). 'Sanal ortam yönelimli ilişkiler', 'aşırı kullanım' ve 'tolerans' alt ölçeklerinden birer soru vardır.[14]

DSM'ye göre akıllı telefon kullanımındaki tolerans kavramı, akıllı telefonda geçirilen zamanın giderek artması olarak açıklanmaktadır.[17] Akıllı telefonda geçirilen zamanın giderek artması da bağımlılığın gelişmesine katkı sağlamaktadır.[18] Çalışmamızda kişinin telefon başında geçirdiği zaman arttıkça, ATBÖ-KF'den aldıkları puanlar da artmaktadır. Bu bulgu, tolerans kavramının

ATBÖ-KF ile ortaya konabildiğini göstermektedir.

Özellikle internet bağımlılığı ve alkol kullanım bozukluğu davranış patolojilerinin temeli olarak tanımlanmış olan kompulsif davranışlar akıllı telefon bağımlılığı gelişiminde de önemli bir yer tutmaktadır.[4,19] Taşınabilir olan, sürekli internet erişimi sağlayabilen ve sosyal iletişim servisleri aracılığı sürekli ulaşılabilir olmayı sağlayan akıllı telefonları kompulsif bir şekilde kontrol ediyor olmak akıllı telefon kullanıcılarını bağımlılığa yatkın hale getirmektedir. Katılımcıların %38.7'sinin 24 saat içinde telefonlarını 40 kezden çok kontrol etmesi bağımlılığa yatkınlık oluşturan kompulsif bir davranış olarak değerlendirilmiştir. Bağımlılık geliştikten sonra kişi olumsuz sonuçları fark etmesine rağmen işlevselliğinin bozulmasına neden olan kompulsif davranışlardan vazgeçemeyebilir. 1., 2., 3. ve 7. sorular ile ATBÖ-KF'de DSM ölçütlerine göre günlük işlevselliğin bozulmasını sorgulanmaktadır. Sonuç olarak ATBÖ-KF, akıllı telefon bağımlılığı tanısı koymak için gerekli olan tolerans, yoksunluk ve işlevselliğin bozulması gibi ilgili özellikleri değerlendirmek için uygun bir araçtır.

ATBÖ-KF'nin eş zamanlı geçerliliğini test etmek için İBÖ kullanılmıştır. Korelasyon analizleri sonucunda internet bağımlılığı puanları arttıkça ATBÖ-KF ölçek puanlarının da bağıntılı bir şekilde arttığı, bir faktörlü ATBÖ-KF ile internet bağımlılığı tüm alt ölçeklerinin bağıntılı olduğu ve cinsiyet farklılığı olmadığı ortaya konmuştur. Bununla birlikte erkeklere ait korelasyon katsayıları zayıf/orta düzeyde iken, kadınlara ait katsayılar orta/iyi korelasyona yakın değerlerdir. Erkek katılımcıların internet bağımlılığı ölçeği ortalama toplam puanlarının kadın katılımcılardan yüksek olması, ATBÖ-KF ortalama toplam puanlarının ise erkeklerde kadınlardan düşük olması genel literatürle uyumludur. Erkeklerde internet bağımlılığı daha yaygınken, kadınlarda akıllı telefon bağımlılığı daha sık gözlenebilmektedir.[20] Korelasyon katsayılarındaki kadınlar lehine farklılık kadınların akıllı telefon bağımlılığına yatkınlığı ile açıklanabilir.

Bu çalışmada katılımcılar ile akıllı telefon bağımlılığına yönelik klinik görüşme yapılmadığı için ATBÖ-KF'nün kesme puanları belirlenmemiştir. Teknoloji kullanım alışkanlıkları ve kültür farklılıkları nedeni ile Kore örnekleminde elde edilen kesme puanları Türk toplumuna uygun olmayabilir. Kore örnekleminde kadınların %26.6'sı, erkeklerin ise %16.6'sı kesme puanlarının üzerinde puan almışlardır.[14] Katılımcıların ATBÖ-KF puanları Kore örnekleminde belirlenmiş olan kesme puanlarına göre değerlendirildiğinde kadın katılımcıların %23.00'ü, erkek katılımcıların %20.56'sı akıllı telefon bağımlılığı açısından riskli olarak değerlendirilebilir. Demirci ve arkadaşlarının bir devlet üniversitesinde yaptıkları çalışmada, Türk toplumundaki akıllı telefon bağımlılığı riski düşük olarak belirtilmiştir.[13] Özel bir üniversitede gerçekleştirdiğimiz bu çalışmada ise elde edilen oranlar Kore örneklemine yakın oranlardır. Türk toplumundaki akıllı telefon bağımlılığı riski azımsanmayacak bir düzeyde olarak değerlendirilmelidir. Bu çalışmada her ne kadar kadınlar erkeklerden daha yüksek puan alsalar da önceki çalışmalarda elde edilen cinsiyet farklılığı istatistiksel olarak ortaya konamamıştır. Çalışmanın özel bir üniversitede yapılmış olması, erkek katılımcı sayısının az olması, erkek katılımcıların öğrenim görmekte oldukları bölümlerin sosyal bölüm ağırlıklı olması, akıllı telefon kullanımındaki cinsiyet farklılığını ortaya koyamamış olabilir. Bu çalışmada elde edilen dikkat çekici diğer bir sonuçta Ergoterapi bölümünde öğrenim görmekte olan öğrencilerin diğer bölümlerdeki öğrencilere göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde çok daha düşük puan almış olmalarıdır. Uğraşı terapisinin kişilerin günlük yaşam etkinliklerine tam olarak katılabilmelerini ve yaşamın bireyler için daha doyurucu olmasını sağlamayı hedeflediği göz önüne alınırsa, bu bölümde okumakta olan öğrencilerin almış oldukları eğitim de bu içeriğe yöneliktir.[21] Sanat ve diğer alanlara yönelik eğitim almaları bu bölümde öğrenim görmekte olan öğrencileri akıllı telefon bağımlılığından koruyucu etki yapıyor gibi gözükmektedir.

Bu çalışmanın bazı sınırlılıkları vardır. Çalışmanın katılımcı sayısının düşük olması, kadın ve erkek katılımcı sayısının eşit olmaması, belirli bir sosyokültürel bölgede ve sadece İstanbul'da bir vakıf üniversitesinde öğrenim görmekte olan üniversite öğrencileri arasında yapılmış olması, akıllı telefon bağımlılığı ile ilgili bireysel değerlendirme yapılmaması nedeniyle kesme puanlarının ortaya konamamış olması, akıllı telefon kullanımın etkileyebilecek olan ruhsal etkenlerin incelenmemiş olması bu çalışmanın sınırlılıklarıdır.

SONUÇ

ATBÖ-KF, genç yetişkinlerde akıllı telefon bağımlılığını değerlendirmek için uygulanabilecek geçerli ve güvenilir bir ölçektir. Ölçeği dolduran bireylerin 10 sorudan oluşan ATBÖ-KF'yi

dikkatleri dağılmadan ve daha kısa sürede dolduracak olmaları bu ölçeğin uygulanabilirliği açısından uzun forma göre büyük bir avantajdır. ATBÖ-KF'nin geçerlilik ve güvenilirliğinin gösterilmesi ile genel toplumdaki ve diğer bağımlılık alanlarındaki akıllı telefon bağımlılığının yaygınlığını ortaya koymak ve baş etme stratejileri geliştirmek için yeni çalışmalar yapılmasına olanak sağlanmış olacaktır. ATBÖ-KF'nin geçerlilik ve güvenilirliğinin gösterilmiş olması ile kadın erkek sayılarının eşit olduğu daha geniş bir örneklemde, akıllı telefon bağımlılığı ile ilgili klinik değerlendirmenin yapılarak kesme puanlarının belirlenmesine ve akıllı telefon kullanımına eşlik eden psikolojik etkenlerin değerlendirilmesine yönelik çalışmalara olanak sağlanmıştır.

KAYNAKLAR

1. *Park N, Lee H. Social Implications of Smartphone Use: Korean College Students' Smartphone Use and Psychological Well-Being. Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking 2012; 15:491-497.*
2. *http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1028. Türkiye İstatistik Enstitüsü Kurumu Hane Halkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması, 2004-2014. (Erişim tarihi 01.10.2014)*
3. *http://www.idc.com/getdoc.jsp?containerId=247105. International Data Corporation Worldwide Mobile Phone 2014–2018 Forecast and Analysis. (Erişim tarihi 01.10.2014)*
4. *Grant JE, Potenza MN, Weinstein A, Gorelick DA. Introduction to behavioral addictions. Am J Drug Alcohol Abuse 2010; 36:233-241.*
5. *Holden C. Behavioral addictions debut in proposed DSM-V. Science 2010; 327:935-935*
6. *American Psychiatric Association. Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders 5. Washington DC: American Psychiatric Association Publishing, 2013.*
7. *Oulasvirta A, Rattenbury T, Ma L, Raita E. Habits make smartphone use more pervasive. Personal and Ubiquitous Computing 2012; 16:105-114.*
8. *Chakraborty K, Basu D, Vijaya KG. Internet addiction: Consensus, controversies, and the way ahead. East Asian Arch Psychiatry 2012; 20:123-132.*
9. *Wu AM, Cheung VI, Ku L, Hung EP. Psychological risk factors of addiction to social networking sites among Chinese smartphone users. Journal of Behavioral Addictions 2013; 2:160-166.*
10. *Patel S, Kientz J, Hayes G, Bhat S, Abowd G. Farther than you may think: an empirical investigation of the proximity of users to their mobile phones. Proceedings of the 8th international conference on Ubiquitous Computing 2006; 1:123-140*
11. *Yen CF, Tang TC, Yen JY, Lin HC, Huang CF, Liu SC, Ko CH. Symptoms of problematic cellular phone use, functional impairment and its association with depression among adolescents in southern Taiwan. J Adolesc 2009; 32:863-873.*
12. *Kwon M, Lee JY, Won WY, Park JW, Min JA, Hahn J, et al. Development and Validation of a Smartphone Addiction Scale (SAS). PLoS ONE 2013; 8:e56936.*
13. *Demirci K, Orhan H, Demirdas A, Akpınar A, Sert H. Validity and reliability of the Turkish Version of the Smartphone Addiction Scale in a younger population. Bulletin of Clinical Psychopharmacology 2014; 24:226-234.*
14. *Kwon M, Kim DJ, Cho H,Yang S. The smartphone addiction scale: development and validation of a short version for adolescents. PloS One 2013; 8:e83558.*
15. *Günüç S, Kayri M. Türkiye'de internet bağımlılık profili ve İnternet Bağımlılık Ölçeğinin geliştirilmesi: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi 2010; 39:220-223.*
16. *Cook DA, Beckman TJ. Current concepts in validity and reliability for psychometric instruments: Theory and application. Am J Med 2006; 119:1-6.*
17. *Griffiths MD. A 'components' model of addiction within a biopsychosocial framework. Journal of Substance Use 2005; 10:191-197.*
18. *Kuss DR, Griffiths MD. Online social networking and addiction: A review of the psychological literature. International Journal of Environmental Research and Public Health 2011; 8:3528-3552.*
19. *Takao M, Takahashi S, Kitamura M. Addictive personality and problematic mobile phone use. CyberPsychology & Behavior 2009; 12:501-507.*
20. *Lee YK, Chang CT, Lin Y, Cheng ZH. The dark side of smartphone usage: Psychological traits, compulsive behavior and technostress. Comput Human Behav 2014; 31:373-383.*
21. *Büyükkınacı A. Uğraş Terapisi (Ergoterapi). Klinik Psikiyatri Dergisi 2010; 13:137-142.*

Ek 1. Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği-Kısa Form

Yönerge: Aşağıda akıllı telefon kullanımı ile ilgili çeşitli duygu ve düşünceleri içeren anlatımlar verilmiştir. Lütfen her anlatımın size ne kadar uyduğunu değerlendirerek en uygun seçeneği yuvarlak içine alınız.

1-Kesinlikle katılmıyorum, 2-Katılmıyorum, 3-Kısmen katılmıyorum, 4-Kısmen katılıyorum, 5-Katılıyorum, 6-Kesinlikle katılıyorum

1 Akıllı telefon kullanmaktan dolayı planladığım işleri aksatırım.	1	2	3	4	5	6
2 Akıllı telefonu kullanmaktan dolayı derslerime odaklanmakta, ödevlerimi yapmakta ve işlerimi tamamlamakta güçlük çekerim.	1	2	3	4	5	6
3 Akıllı telefon kullanmaktan dolayı el bileğimde veya ensemde ağrı hissederim.	1	2	3	4	5	6
4 Akıllı telefonumun yanımda olmamasına tahammül edemem.	1	2	3	4	5	6
5 Akıllı telefonum yanımda olmadığında sabırsız ve sinirli olurum.	1	2	3	4	5	6
6 Kullanmasam da, akıllı telefonum aklımdadır.	1	2	3	4	5	6
7 Günlük yaşamımı aksatmasına rağmen akıllı telefonumu kullanmaktan vazgeçemem.	1	2	3	4	5	6
8 İnsanların twitter veya facebook üzerindeki konuşmalarını kaçırmamak için sürekli akıllı telefonumu kontrol ederim.	1	2	3	4	5	6
9 Akıllı telefonumu hedeflediğimden daha uzun süre kullanırım.	1	2	3	4	5	6
10 Çevremdeki insanlar akıllı telefonumu çok fazla kullandığımı söylerler.	1	2	3	4	5	6

Değerlendirme: Ölçek maddeleri 1'den 6'ya doğru puanlandırılmıştır. Ölçek puanları 10-60 arasında değişmektedir. Testten elde edilen puan arttıkça bağımlılık için riskin arttığı değerlendirilmektedir. Ölçek bir faktörlü olup alt ölçekleri yoktur. Kore örnekleminde erkekler için kesme puanı 31, kadınlar için 33 olarak belirtilmiştir.

View publication stats